

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА ФАРОВОНЛИК ВА ТАРАҚҚИЁТ ЙЎЛИДАГИ ИСЛОҲОТЛАР

Мухтаров Собит Абдухатович

Ўзбекистон республикаси “Дин ишлари бўйича қўмита” ҳузуридаги, “Диний-маърифий соҳада малака ошириш ва қайта тайёрлаш институти”, “Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси” ўқитувчиси:

Аннотация: Мақолада Ўзбекистонда амалга оширилаётган иқтисодий ва ижтимоий ислоҳотлар таҳлил қилинган. Асосий эътибор иқтисодий барқарорлик ва маиший муаммоларни ҳал қилиш орқали сиёсий ислоҳотларга замин яратишга қаратилган. Халқаро тажрибалар билан таққослаб, ҳозирги стратегиянинг самарадорлиги ижобий баҳоланган.

Калит сўзлар: Янги Ўзбекистон, иқтисодий ислоҳотлар, сиёсий барқарорлик, фаровонлик, коррупцияга қарши кураш, демократия.

Abstract: The article analyzes the economic and social reforms being implemented in Uzbekistan. The main focus is on achieving economic stability and solving everyday social issues as a foundation for political reforms. By comparing with international experiences, the effectiveness of the current strategy is positively evaluated.

Keywords: New Uzbekistan, economic reforms, political stability, prosperity, anti-corruption, democracy.

Аннотация: В статье анализируются экономические и социальные реформы, проводимые в Узбекистане. Основное внимание уделяется обеспечению экономической стабильности и решению бытовых проблем как основы для политических реформ. В сравнении с международным опытом положительно оценивается эффективность текущей стратегии.

Ключевые слова: Новый Узбекистан, экономические реформы, политическая стабильность, благосостояние, борьба с коррупцией, демократия.

Давлат ва жамият тараққиётида иқтисодий барқарорлик ҳамда аҳолининг кундалик эҳтиёжларини қондириш сиёсий ислоҳотлар учун зарурий шарт ҳисобланади. Иқтисодий фаровонликсиз сиёсий ўзгаришлар барқарор ва самарали бўлиши қийин, чунки халқнинг асосий талаблари — иш ўринлари, даромад, инфратузилма ва ижтимоий хизматлар — қондирилмаган ҳолда сиёсий эркинликка қизиқиш чекланган бўлади. Жаҳон тажрибаси шуни кўрсатадики, иқтисодий ўсиш ва ўрта синфнинг шаклланиши сиёсий талабларни табиий равишда кучайтиради. Жанубий Корея, Тайвань ва Чилида аввал иқтисодий барқарорликка эришилган, кейин эса демократик ислоҳотлар амалга оширилган. Бу жараён “иқтисодий фаровонлик орқали сиёсий очиқликка йўл” модели сифатида талқин этилади. Ўзбекистон контекстида ҳам шу йўл кузатилмоқда. 2016-

йилдан бошлаб амалга оширилаётган ислоҳотлар аввало иқтисодий ва ижтимоий соҳаларга қаратилган: камбағалликни камайтириш, иш ўринлари яратиш, маҳалла инфратузилмасини ривожлантириш, тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш. Бу чоралар халқнинг кундалик ҳаётини яхшилаш орқали ҳукуматга ишончни мустаҳкамлайди ва ислоҳотларга нисбатан ижтимоий барқарорликни таъминлайди. Шу билан бирга, сиёсий ислоҳотлар — мустақил суд тизими, эркин матбуот, сиёсий рақобат — босқичма-босқич амалга оширилмоқда. Бу жараённинг секинлиги барқарорликни таъминлаш мақсадида танланган стратегия сифатида баҳоланади. Халқаро ташкилотлар (IMF, World Bank, EBRD) ҳисоботларида ҳам Ўзбекистондаги иқтисодий ўсиш сиёсий ислоҳотлар учун замин яратаётгани қайд этилган. Сиёсий тараққиёт назариялари бу жараённи турли йўналишларда изоҳлайди:

Липсетнинг машҳур тезисига кўра, иқтисодий ўсиш ва ўрта синфнинг шаклланиши демократия учун асосий шартдир. Унинг фикрича, “қанчалик мамлакат бой бўлса, шунчалик демократияга мойил бўлади”. Бу назария Жанубий Корея, Тайвань ва Чили тажрибасида ўз тасдиғини топган.

Иқтисодий тараққиёт ва сиёсий талаблар: Иқтисодий фаровонлик аҳолида янги ижтимоий қатлам — ўрта синфни шакллантиради. Ўрта синф эса ҳуқуқлар, сиёсий иштирок ва эркинликни талаб қилади.

Институционал назариялар: Сиёсий ислоҳотлар иқтисодий ўсишни мустаҳкамлайди. Масалан, мустақил суд тизими ва адолатли рақобат муҳити инвестицияларни жалб қилади, коррупцияни камайтиради ва иқтисодий барқарорликни таъминлайди.

Ўзбекистонда иқтисодий ислоҳотлар динамикасига этибор берилса, 2016-йилдан бошлаб амалга оширилаётган ислоҳотлар мамлакатнинг иқтисодий барқарорлиги ва ижтимоий фаровонлиги учун янги босқични бошлаб берди. Бу жараёнда давлат сиёсатининг асосий мақсади — аҳолининг кундалик эҳтиёжларини қондириш, камбағалликни камайтириш ва иқтисодий ўсишни таъминлашдир.

Камбағалликни камайтириш:

2025-йилда камбағаллик даражаси 8,9% дан 5,8% га тушди.

1,5 миллиондан ортиқ инсон қашшоқликдан чиқди.

Бу кўрсаткичлар давлатнинг ижтимоий сиёсатдаги самарадорлигини намоён этади.

Иқтисодий ўсиш:

ЯИМ ўсиши 2025 йилда 7,7% ни ташкил этди.

2026 йилда 6% атрофида ўсиш кутилмоқда.

Бу кўрсаткичлар Ўзбекистон иқтисодиётининг барқарор ривожланаётганини кўрсатади.

Инвестициялар ва экспорт:

2025-йилда инвестициялар \$50 млрд га етди.

Экспорт ҳажми \$40 млрд га ошди.

Хорижий инвесторлар учун қулай муҳит яратилиши иқтисодий ўсишни тезлаштиради.

Даромадлар ўсиши:

Аҳоли даромадлари 18,4% га ўсди.

Ўртача иш ҳақи 19,2% га ошди.

Бу кўрсаткичлар аҳолининг турмуш даражаси яхшиланаётганини тасдиқлайди.

Этироф этиш лозимки, Ўзбекистонда амалга оширилаётган иқтисодий ислохотлар мамлакатнинг барқарор тараққиёти учун мустаҳкам замин яратмоқда. Камбағалликни камайтириш, инвестициялар ва экспортни ошириш, аҳоли даромадларини кўтариш — бу жараённинг асосий натижалари ҳисобланади. Иқтисодий ислохотлар билан бирга аҳолининг кундалик ҳаётини яхшилашга катта эътибор қаратилмоқда. Давлат сиёсатининг асосий мақсади — халқнинг турмуш даражасини ошириш, маиший муаммоларни ҳал қилиш ва ижтимоий барқарорликни таъминлашдир.

Маҳалла инфратузилмаси:

Йўллар таъмирланмоқда ва янги транспорт инфратузилмаси қурилмоқда.

Сув таъминоти ва электр энергияси билан боғлиқ муаммолар босқичма-босқич ҳал этилмоқда.

Мактаблар ва соғлиқни сақлаш муассасалари модернизация қилинмоқда.

Ижтимоий дастурлар:

2026-йил “Маҳалла ривожини ва ижтимоий фаровонлик йили” деб эълон қилинди.

Маҳаллаларда ижтимоий хизматлар, таълим ва тиббий ёрдам сифатини оширишга йўналтирилган дастурлар амалга оширилмоқда.

Камбағалликни камайтириш ва аҳолига моддий ёрдам кўрсатиш чоралари кучайтирилди.

Иш ўринлари ва тадбиркорлик:

Тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш орқали янги иш ўринлари яратилмоқда.

Кичик ва ўрта бизнес учун кредитлар ва имтиёзлар берилиши иқтисодий фаолликни оширмоқда.

Аҳоли бандлиги даражаси ўсмоқда, бу эса ижтимоий барқарорликка хизмат қилмоқда.

Маиший муаммоларни ҳал қилиш орқали ҳукумат халқнинг кундалик ҳаётини яхшиламоқда. Бу эса аҳолида давлатга ишончни мустаҳкамлайди ва ислохотларга нисбатан ижтимоий барқарорликни таъминлайди.

Иқтисодий фаровонлик ва маиший муаммоларни ҳал қилиш сиёсий ислохотлар учун мустаҳкам замин яратади. Жамиятда турмуш даражаси яхшиланган сари, аҳолида ҳуқуқлар, сиёсий иштирок ва эркинликка талаб табиий равишда кучаяди. Бу жараён модернизация назариясида ҳам асосланган: иқтисодий ўсиш ўрта синфни шакллантиради, ўрта синф эса сиёсий очиқлик ва демократик институтларни талаб қилади.

Ўрта синфнинг кучайиши:

Иқтисодий ўсиш натижасида аҳоли даромадлари ошмоқда.

Ўрта синфнинг шаклланиши сиёсий талабларни кучайтиради.

Бу қатлам ҳуқуқий ҳимоя, адолатли рақобат ва шаффоф бошқарувни талаб қилади.

Мустақил суд тизими:

Суд мустақиллиги иқтисодий ва сиёсий барқарорлик учун асосий шарт.

Адолатли суд тизими бизнес муҳитини яхшилайти ва инвестицияларни жалб қилади.

Суд мустақиллиги коррупцияга қарши курашда муҳим омил ҳисобланади.

Эркин матбуот:

Матбуот эркинлиги жамиятда шаффофлик ва ҳисобдорликни таъминлайди.

Журналистика ва оммавий ахборот воситалари ислохотларнинг самарадорлигини назорат қилади.

Ахборот эркинлиги аҳолида сиёсий онгни кучайтиради.

Сиёсий рақобат:

Сиёсий рақобат демократик тизимнинг асосий белгиси.

Рақобатли муҳитда сиёсий партиялар ва ҳаракатлар халқ манфаатини ифода этади.

Сиёсий рақобат орқали давлат бошқарувида шаффофлик ва самарадорлик ошади.

Амалга оширилаётган иқтисодий ислохотлар сиёсий ўзгаришлар учун мустаҳкам замин яратмоқда.

Ўрта синфнинг кучайиши, мустақил суд тизимига эҳтиёж, матбуот эркинлиги ва сиёсий рақобатга талаб — барқарор демократик тараққиётнинг табиий босқичлари ҳисобланади. Ўтказилаётган ислохотлар халқаро тажрибалар билан уйғунликда таҳлил қилинганда, уларнинг самарадорлиги ва мантиқий йўналиши янада равшан кўринади. Жаҳон тарихида кўплаб мамлакатлар аввал иқтисодий барқарорликка эришиб, кейин сиёсий ислохотларни амалга оширган. Бу жараён “иқтисодий фаровонлик орқали сиёсий очиқликка йўл” модели сифатида талқин этилади.

Жанубий Корея тажрибаси: 1960–1980-йилларда иқтисодий ўсишга эътибор қаратилган. Саноатлаштириш ва экспортга йўналтирилган сиёсат амалга оширилган. 1980-йиллар охирида ўрта синфнинг кучайиши натижасида демократик ислохотларга талаб ортган. Натижада, мамлакат иқтисодий барқарорликдан сиёсий очиқликка ўтди.

Тайвань мисоли: Иқтисодий фаровонлик орқали ўрта синф шаклланди. Бу қатлам сиёсий рақобат ва демократик институтларни талаб қилди. 1990-йилларда демократик ислохотлар амалга оширилиб, мамлакат сиёсий очиқликка эришди.

Сингапур тажрибаси: Қанчалик таажубли кўринмасин, авторитар бошқарув шароитида иқтисодий барқарорликка эришилган. Аҳоли турмуш даражаси ошган. Кейинчалик сиёсий очиқликка йўл очилди, аммо барқарорликни сақлаш учун ислохотлар босқичма-босқич амалга оширилди.

Ўзбекистон модели билан уйғунлик:

Ўзбекистонда ҳам “аввал иқтисодий фаровонлик, кейин сиёсий ислохотлар” модели амалга оширилмоқда.

Камбағалликни камайтириш, иш ўринлари яратиш ва инфратузилмани ривожлантириш сиёсий ўзгаришлар учун замин яратмоқда.

Халқаро тажрибалар кўрсатганидек, иқтисодий барқарорлик сиёсий талабларни табиий равишда кучайтиради.

Жанубий Корея, Тайвань ва Сингапур тажрибаси Ўзбекистондаги ислохотлар модели билан уйғунликда кўрилади. Бу мамлакатларда аввал иқтисодий ўсишга эришилган, кейин демократик ислохотлар амалга оширилган. Ўзбекистонда ҳам шу йўл танланган ва бу стратегия самарали ҳамда мантиқий сифатида баҳоланиши мумкин. Иқтисодий ислохотларнинг самарадорлиги кўп жиҳатдан коррупцияга қарши курашга боғлиқ. Коррупциянинг юқори даражада сақланиши инвестиция муҳитини заифлаштиради, тадбиркорликни чеклайди ва иқтисодий ўсишни секинлаштиради. Шу сабабли, Ўзбекистонда коррупцияга қарши қатъий чоралар кўрилмоқда.

Давлат коррупцияга қарши курашни устувор вазифа сифатида белгилади. Коррупцияга қарши фавқулодда ҳолат элон қилинди (2025-йил декабрь).

Рақамлаштириш ва шаффофлик: Давлат хизматлари электрон тизимга ўтказилиши орқали инсон омили камайтирилмоқда. Бу коррупция хавфини пасайтиради.

Тендер ва харид жараёнлари: Очиқ электрон платформа орқали амалга оширилиши шаффофликни таъминлайди.

Инвестициялар учун муҳит:

Хорижий инвесторлар ишончи, коррупцияга қарши чоралар хорижий инвесторлар учун қулай муҳит яратади.

Ҳуқуқий ҳимоя: Суд тизимидаги ислохотлар бизнес ҳуқуқларини ҳимоя қилишга қаратилган.

Инвестиция ҳажми: 2025-йилда инвестициялар \$50 млрд га етди, бу ислохотларнинг самарадорлигини кўрсатади.

Халқаро баҳолар:

Transparency International индексида Ўзбекистон ҳали паст ўринда турса-да, амалга оширилаётган ислохотлар натижасида кўрсаткичлар яхшиланиши кутилмоқда.

Халқаро молия институтлари (IMF, World Bank, EBRD) ҳисоботларида коррупцияга қарши чоралар иқтисодий ўсишни мустаҳкамлайди, деб қайд этилган.

Коррупцияга қарши қатъий чоралар ва инвестиция муҳитини яхшилаш Ўзбекистонда иқтисодий ислохотларнинг барқарорлиги учун асосий омил ҳисобланади. Хорижий инвесторлар учун қулай муҳит яратилиши иқтисодий ўсишни тезлаштиради ва мамлакатнинг халқаро майдондаги нуфузини оширади.

Ўзбекистонда амалга оширилаётган ислохотлар самарали ва барқарор йўл сифатида намоён бўлмоқда. Бироқ узоқ муддатли тараққиёт учун сиёсий ислохотлар ҳам зарур. Бу жараёнда хавфлар ва имкониятлар бир-бирига чамбарчас боғлиқ.

Хусусан, сиёсий майдонда рақобат ва муҳолифат имкониятлари чекланган бўлса, узоқ муддатда жамиятда норозилик кучайиши мумкин. Суд тизими мустақил бўлмаса, бизнес муҳитида монополиялар ва адолатсиз рақобат пайдо бўлиши эҳтимоли бор.

Коррупцияга қарши чоралар самарасиз бўлса, инвестициялар секинлашиши ва иқтисодий ўсиш чекланиши мумкин.

Иқтисодий ўсишдан асосан элита фойда кўрса, аҳолида адолатсизлик ҳисси пайдо бўлиши мумкин.

Имкониятлар:

Иқтисодий ўсиш орқали ўрта синф шаклланиши сиёсий талабларни барқарор ва табиий равишда оширади.

Халқаро ҳамкорлик: Инвестициялар ва ташқи иқтисодий алоқалар орқали иқтисодий барқарорлик мустаҳкамланади.

Босқичма-босқич сиёсий ислоҳотлар: Сиёсий ўзгаришларни босқичма-босқич амалга ошириш ижтимоий барқарорликни сақлаб қолади.

Коррупцияга қарши қатъий чоралар: Давлатнинг қатъий позицияси инвестиция муҳитини яхшилайдиган ва иқтисодий ўсишни тезлаштиради.

Ўзбекистонда амалга оширилаётган ислоҳотлар хавфлар ва имкониятлар билан уйғунликда кечмоқда. Хавфлар узоқ муддатли барқарорликка таҳдид солиши мумкин, аммо имкониятлар уларни бартараф этишга хизмат қилади. Иқтисодий ўсиш ва маиший муаммоларни ҳал қилиш сиёсий ислоҳотлар учун мустаҳкам замин яратади. Ўзбекистонда амалга оширилаётган ислоҳотлар — иқтисодий барқарорлик ва маиший муаммоларни ҳал қилиш орқали сиёсий ўзгаришларга замин яратиш — халқаро тажрибалар билан уйғунликда намоён бўлмоқда. Бу стратегия жамиятда ишончни мустаҳкамлайди ва узоқ муддатли тараққиёт учун асос бўлади. Жумладан:

Иқтисодий ўсиш: ЯИМнинг барқарор ўсиши, инвестициялар ва экспорт ҳажмининг ошиши мамлакатнинг иқтисодий салоҳиятини мустаҳкамлади.

Маиший муаммоларни ҳал қилиш: Маҳалла инфратузилмаси, ижтимоий хизматлар ва иш ўринлари орқали аҳолининг кундалик ҳаёти яхшиланди.

Коррупцияга қарши кураш: Фавқулодда чоралар ва рақамлаштириш орқали шаффофлик оширилди, инвестиция муҳити яхшиланди.

Сиёсий ислоҳотлар учун замин: Ўрта синфнинг кучайиши, мустақил суд тизимига эҳтиёж ва матбуот эркинлигига талаб табиий равишда кучаймоқда.

Халқаро уйғунлик: Жанубий Корея, Тайвань ва Сингапур тажрибаси кўрсатганидек, иқтисодий фаровонлик сиёсий очиқликка йўл очади. Ўзбекистонда ҳам шу йўл танланган ва бу стратегия самарали ҳамда мантиқий тўғри баҳоланади.

Хавфлар ва имкониятлар:

Хавфлар: сиёсий рақобатнинг чекланганлиги, суд мустақиллиги муаммоси ва коррупция хавфи узоқ муддатли барқарорликка таҳдид солиши мумкин.

Имкониятлар: иқтисодий ўсиш орқали ўрта синфнинг кучайиши, халқаро ҳамкорлик ва босқичма-босқич сиёсий ислоҳотлар барқарор тараққиётни таъминлайди.

Хулоса қилиб айтганда, “Янги Ўзбекистон” модели ўзининг илмий асосланганлиги, амалий самарадорлиги ва узоқ муддатли мантиқий йўналиши билан юқори баҳоланганга лойиқ. Иқтисодий фаровонлик ва аҳоли турмушининг яхшиланиши ҳукуматга ишончни

ошириб, ислоҳотларга нисбатан ижтимоий қўллаб-қувватлашни мустаҳкамламоқда. Бу эса ўз навбатида сиёсий ўзгаришларни янада барқарор, самарали ва барча қатламлар манфаатига мос равишда амалга ошириш имконини бермоқда. Ўзбекистоннинг бу йўналиши нафақат мамлакат ичидаги барқарор тараққиётга, балки минтақадаги етакчи давлатлар қаторига киришга ҳам мустаҳкам пойдевор яратмоқда. Келажакда ушбу модель янада такомиллашиб, иқтисодий ва сиёсий тараққиётнинг узвий боғлиқлигини янада равшан намоён этади.

Фойдаланилган манбалар рўйхати:

1. Мирзиёев, Ш. М. (2025, декабрь 26). Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига Мурожаатномаси. Президент матбуот хизмати. <https://president.uz/uz/lists/view/>
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Иқтисодий тадқиқотлар ва ислоҳотлар маркази (CERR). (2025, декабрь 31). Ўзбекистонда 2025 йил якунлари бўйича камбағаллик даражаси ва аҳоли даромадлари таҳлили.
3. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Статистика агентлиги. (2026). Ўзбекистон рақамларда (2025-йил январь–декабрь ҳолатига). Stat.uz. <https://stat.uz/oz>
4. International Monetary Fund (IMF). (2025, октябрь). World Economic Outlook:Uzbekistan.https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCN@WEO/UZB
5. World Bank. (2025). Uzbekistan Country Economic Update ва Global Economic Prospects. <https://www.worldbank.org/en/country/uzbekistan>
6. Lipset, S. M. (1959). Some social requisites of democracy: Economic development and political legitimacy. American Political Science Review, 53(1), 69–105.